

Ühelt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide ning teiselt poolt Filipiini Vabariigi vaheline partnerluse ja koostöö

RAAMLEPING

EUROOPA LIIT (edaspidi „liit“)

ja

BELGIA KUNINGRIIK,

BULGAARIA VABARIIK,

TŠEHHI VABARIIK,

TAANI KUNINGRIIK,

SAKSAMAA LIITVABARIIK,

EESTI VABARIIK,

IIRIMAA,

KREEKA VABARIIK,

HISPAANIA KUNINGRIIK,

PRANTSUSE VABARIIK,

ITAALIA VABARIIK,

KÜPROSE VABARIIK,

LÄTI VABARIIK,

LEEDU VABARIIK,

LUKSEMBURGI SUURHERTSOGIRIIK,

UNGARI VABARIIK,

MALTA,

MADALMAADE KUNINGRIIK,

AUSTRIA VABARIIK,

POOLA VABARIIK,

PORTUGALI VABARIIK,

RUMEENIA,

SLOVEENIA VABARIIK,

SLOVAKI VABARIIK,

SOOME VABARIIK,

ROOTSI KUNINGRIIK,

SUURBRITANNIA JA PÕHJA-IIRI ÜHENDKUNINGRIIK,

Euroopa Liidu lepingu lepinguosalisel, edaspidi „liikmesriigid“,

ühelt poolt ning

FILIPINI VABARIIK, edaspidi „Filipiinid“,

teiselt poolt,

edaspidi koos „lepinguosalisel“,

VÕTTES ARVESSE lepinguosaliste vahelisi traditsioonilisi sõprussidemeid ning neid ühendavaid tihedaid ajaloolisi, poliitilisi ja majanduslikke sidemeid,

ARVESTADES, et lepinguosalisel omistavad oma vastastikuse suhte laiahaardelisusele erilist tähtsust,

ARVESTADES, et lepinguosalisel leiavad, et käesolev leping moodustab osa nendevahelisest ulatuslikumast suhtest, mis toimib muu hulgas kokkulepete kaudu, mille osalised mõlemad lepinguosalisel on,

KINNITADES VEEL KORD lepinguosaliste otsust järgida demokraatia põhimõtteid ja inimõigusi, mis on sätestatud ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonis ja muudes asjaomastes rahvusvahelistes inimõigusi käsitlevates dokumentides, mis on nende suhtes kohaldatavad,

KINNITADES VEEL KORD oma otsust järgida õigusriigi ja hea valitsemistava põhimõtteid ning soovi toetada oma rahvaste majanduslikku ja sotsiaalset arengut,

KINNITADES VEEL KORD oma soovi tugevdada koostööd rahvusvahelise stabiilsuse, õiguse ja julgeoleku valdkonnas, et toetada säästvat sotsiaalset ja majanduslikku arengut, vaesuse kaotamist ja aastatuhande arengueesmärkide saavutamist,

ARVESTADES, et lepinguosaliste arvates ohustab terrorism ülemaailmset julgeolekut ja nad soovivad süvendada dialoogi ja koostööd terrorismiga võitlemisel, võttes täielikult arvesse ÜRO terrorismivastast strateegiat ja asjaomaseid ÜRO Julgeolekunõukogu dokumente, eelkõige ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioone nr 1373, 1267, 1822 ja 1904,

VÄLJENDEDES täielikku pühendumist ennetada kõiki terrorismi vorme ja võidelda nende vastu ning võtta kasutusele tõhusad rahvusvahelised vahendid, et tagada terrorismi väljajuurimine,

ARVESTADES, et lepinguosalisel kinnitavad veel kord, et tõhusad terrorismivastased meetmed ja inimõiguste kaitse peaksid üksteist täiendama ja vastastikku tugevdama,

TUNNISTADES vajadust tugevdada ja suurendada koostööd uimastite kuritarvitamise ja ebaseadusliku uimastiäri vastu võitlemisel, võttes arvesse tõsist ohtu, mida uimastid kujutavad rahvusvahelisele rahule, julgeolekule, stabiilsusele ja majandusarengule,

TUNNISTADES, et rahvusvahelist üldsust puudutavad rängimad kuriteod, mis on seotud rahvusvahelise humanitaarõigusega, genotsiid ja muud inimsusevastased kuriteod ei tohiks jääda karistamata ja tuleb tagada selliste kuritegude eest vastutuselevõtmine, et suurendada rahvusvahelist rahu ja õigust,

ARVESTADES, et lepinguosalisel on ühisel seisukohal, et massihävitusrelvade ja nende kandevahendite levik kujutab endast rahvusvahelisele julgeolekule väga suurt ohtu, ning soovivad edendada dialoogi ja koostööd kõnealuses valdkonnas. ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni nr 1540 üksmeelne vastuvõtmine kinnitab kogu rahvusvahelise üldsuse otsust võidelda massihävitusrelvade leviku vastu,

TUNNISTADES, et ebaseaduslik kauplemine väike- ja kergrelvadega, sealhulgas nende laskemoonaga, nende hooletu hoidmine, ebapiisavalt turvatud varud ja kontrollimatu levik kujutavad endast jätkuvalt tõsist ohtu rahvusvahelisele rahule, julgeolekule ja arengule,

TUNNISTADES Euroopa Majandusühenduse ja Kagu-Aasia Maade Assotsiatsiooni liikmesriikide vahel 7. märtsil 1980 sõlmitud koostöölepingu ja järgnevate ühinemisprotokollide tähtsust,

TUNNISTADES lepinguosaliste vaheliste olemasolevate suhete tugevdamise tähtsust, et suurendada nendevahelist koostööd, ja nende ühist tahet kindlustada, süvendada ja mitmekesistada oma suhteid vastastikust huvi pakkuvates valdkondades võrdsuse, diskrimineerimisest hoidumise, looduskeskkonna hoidmise ja vastastikuse kasu alusel,

TUNNISTADES Kagu-Aasia Maade Assotsiatsiooni (ASEAN) ja Euroopa Liidu vahelise dialoogi ja koostöö tähtsust,

VÄLJENDEDES täielikku pühendumist säästva arengu edendamisele, sealhulgas keskkonnakaitsele ning tõhusale koostööle kliimamuutustega võitlemisel,

RÕHUTADES suurema koostöö tähtsust õiguse ja julgeoleku valdkonnas,

TUNNISTADES oma otsust arendada laiahaardelist dialoogi ja koostööd rände ja arengu edendamise valdkonnas ning tulemuslikult edendada ja rakendada rahvusvaheliselt tunnustatud töö- ja sotsiaalnorme,

MÄRKIDES, et käesoleva lepingu sätted, mis kuuluvad Euroopa Liidu toimimise lepingu V jaotise III osa kohaldamisalasse, on Ühendkuningriigi ja Iirimaa suhtes siduvad kui eraldi lepinguosaliste või teise võimalusena kui Euroopa Liidu liikmesriikide suhtes kooskõlas Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukohta käsitleva protokolliga, mis hõlmab vabaduse, julgeoleku ja õiguse valdkondi. Sama kehtib Taani kohta kooskõlas nimetatud lepingutele lisatud Taani seisukohta käsitleva protokolliga,

TUNNISTADES tähtsust, mida lepinguosalisel omistavad rahvusvahelist kaubandust reguleerivatele põhimõtetele ja eeskirjadele, mis sisalduvad eelkõige Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) asutamislepingus, ja vajadusele kohaldada nimetatud põhimõtteid ja eeskirju läbipaistval ning mittediskrimineerival viisil,

KINNITADES soovi tugevdada, täielikus kooskõlas regionaalsel tasandil võetavate meetmetega, lepinguosaliste vahelist ühisele väärtustele rajatud vastastikku kasulikku koostööd,

ON KOKKU LEPPINUD JÄRGMISES:

I JAOTIS

ISELOOM JA ULATUS

Artikkel 1

Üldpõhimõtted

1. Demokraatia põhimõtetest ja põhilistest inimõigustest kinnipidamine, nagu need on sätestatud inimõiguste ülddeklaratsioonis ja muudes rahvusvahelistes inimõigusi käsitlevates dokumentides, mis on kohaldatavad mõlema lepinguosalise suhtes, toetab mõlema lepinguosalise sise- ja välispoliitikat ning moodustab käesoleva lepingu olulise osa.
2. Lepinguosalisel kinnitavad oma ühiseid väärtusi, nagu need on väljendatud ÜRO põhikirjas.
3. Lepinguosalisel kinnitavad oma otsust edendada säästvat arengut, teha koostööd kliimamuutustest tulenevate probleemide lahendamisel ja aidata saavutada rahvusvaheliselt kokkulepitud arengueesmärgid, sealhulgas aastatuhande arengueesmärgid.
4. Lepinguosalisel kinnitavad veel kord, et jäävad kindlaks hea valitsemistava põhimõttele.
5. Lepinguosalisel nõustuvad, et käesoleva lepingu raames koostööd tehes järgitakse vastavaid siseriiklikke õigusnorme.

Artikkel 2

Koostöö eesmärgid

Lepinguosalisel kohustuvad pidama laiahaardelist dialoogi ja edendama edasist omavahelist koostööd kõigis vastastikust huvi pakkuvates valdkondades vastavalt käesolevale lepingule, et tugevdada oma kahepoolseid suhteid. Jõupingutused on suunatud eelkõige järgmistele valdkondadele:

- a) koostöö sisseseadmine poliitilistes, sotsiaalsetes ja majandusküsimustes kõigil asjaomastel piirkondlikel ja rahvusvahelistel foorumitel ning organisatsioonides;
- b) koostöö sisseseadmine terrorismi ja riigiüleste kuritegudega võitlemisel;

- c) koostöö sisseseadmine inimõiguste valdkonnas ja dialoogi alustamine rahvusvahelist üldsust puudutavate raskete kuritegude vastu võitlemise alal;
- d) koostöö sisseseadmine massihävitusrelvade, väike- ja kergrelvade leviku tõkestamisel ning rahuprotsessi edendamisel ja konfliktide vältimisel;
- e) koostöö sisseseadmine kõigis vastastikust huvi pakkuvates kaubandus- ja investeerimisvaldkondades, et edendada kaubandus- ja investeringuvoogusid ning kõrvaldada kaubandus- ja investeerimistõkked kooskõlas Maailma Kaubandusorganisatsiooni põhimõtetega ja praeguste ning tulevaste ELi-ASEANi piirkondlike algatustega;
- f) koostöö sisseseadmine õiguse ja julgeoleku valdkonnas, sealhulgas õiguskooostöö, ebaseaduslike uimastite, rahapesu, organiseeritud kuritegevuse ja korruptsiooniga võitlemise, andmekaitse ning põgenike ja riigi piires ümberasustatud isikute küsimustes;
- g) koostöö sisseseadmine rände ja meretöö valdkondades;
- h) koostöö sisseseadmine muudes vastastikust huvi pakkuvates valdkondades, eelkõige tööhõive ja sotsiaalküsimuste, arengukoostöö, majanduspoliitika, finantsteenuste, maksundusvaldkonna hea valitsemistava, tööstuspoliitika ja VKEde, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia, audiovisuaalsektori, meedia ja multimeedia, teaduse ja tehnika, transpordi, turismi, hariduse, kultuuri, kultuuride- ja religioonidevahelise dialoogi, energeetika, keskkonna ja loodusvarade, sealhulgas kliimamuutuse, põllumajanduse, kalanduse ja maaelu arengu, regionaalarengu, tervishoiu, statistika, katastroofiohu juhtimise ja avaliku halduse valdkondades;
- i) mõlema lepinguosalise osaluse suurendamine allpiirkondlikes ja piirkondlikes koostööprogrammides, milles võib osaleda ka teine lepinguosaline;
- j) Filipiinide ja Euroopa Liidu rolli suurendamine ja renomee tugevdamine;
- k) inimestevahelise üksteisemõistmise ning organiseeritud kodanikuühiskonnaga tulemusliku dialoogi ja vastastikuse suhtlemise edendamine.

Artikkel 3

Koostöö piirkondlikes ja rahvusvahelistes organisatsioonides

Lepinguosalised jätkavad arvamuste vahetamist ja koostööd sellistel piirkondlikel ja rahvusvahelistel foorumitel ja organisatsioonides nagu ÜRO ja asjaomased ÜRO agentuurid ning organid, näiteks ÜRO kaubandus- ja arengukonverents (UNCTAD), ASEANi ja ELi dialoog, ASEANi Regionaalne Foorum (ARF), Aasia-Euroopa kohtumine (ASEM), Maailma Kaubandusorganisatsioon (WTO), Rahvusvaheline Migratsiooniamet (IOM) ja Ülemaailmne Intellektuaalomandi Organisatsioon (WIPO).

Artikkel 4

Piirkondlik ja kahepoolne koostöö

Igas valdkonnas, kus toimub käesoleva lepingu kohane dialoog ja koostöö, ja tõstes esile ELi ja Filipiinide vahelise koostöö küsimusi, võivad mõlemad pooled teha vastastikusel kokkuleppel koostööd, rakendades meetmeid piirkondlikul tasandil või korraga mõlemal tasandil, võttes arvesse asjaomase piirkondliku rühmituse otsustusprotsessi. Asjakohast raamistikku valides püüavad lepinguosalised suurendada kõigile huvitatud isikutele avaldatavat mõju ja nende osalust, kasutades seejuures olemasolevaid vahendeid parimal võimalikul viisil ning kindlustades nende kooskõla muude meetmetega.

II JAOTIS

POLIITILINE DIALOOG JA KOOSTÖÖ

Artikkel 5

Rahuprotsess ja konfliktide ennetamine

Lepinguosalised lepivad kokku, et jätkavad ühiseid jõupingutusi konfliktide ennetamiseks ja rahukultuuri edendamiseks muu hulgas rahu toetamisele ja rahualasele haridusele suunatud programmide kaudu.

*Artikkel 6***Koostöö inimõiguste valdkonnas**

1. Lepinguosalised nõustuvad tegema koostööd inimõiguste edendamise ja tõhusa kaitse alal, sealhulgas rahvusvaheliste inimõigusi käsitlevate dokumentide kaudu, mis on nende suhtes kohaldatavad.
2. Selline koostöö toimub lepinguosaliste vahel kokku lepitud meetmete kaudu, mis muu hulgas hõlmavad järgmist:
 - a) inimõigusi käsitlevate riiklike tegevuskavade koostamise ja rakendamise toetamine;
 - b) inimõigustealase teadlikkuse ja hariduse edendamine;
 - c) inimõigustega seotud riiklike institutsioonide tugevdamine;
 - d) inimõigustega seotud piirkondlike institutsioonide edendamisele võimaluste piires kaasaaitamine;
 - e) lepinguosaliste vahel sisutiheda dialoogi alustamine inimõiguste valdkonnas ja
 - f) koostöö inimõigustega seotud ÜRO institutsioonidega.

*Artikkel 7***Rahvusvahelist üldsust puudutavad rasked kuriteod**

1. Lepinguosalised tunnistavad, et rahvusvahelist üldsust puudutavad rängimad kuriteod, mis on seotud rahvusvahelise humanitaarõigusega, genotsiid ja muud inimsusevastased kuriteod ei tohiks jääda karistamata ja tuleks tagada selliste kuritegude eest vastutuselevõtmine, võttes meetmeid vastavalt vajadusele kas riiklikul või rahvusvahelisel tasandil, sealhulgas Rahvusvahelise Kriminaalkohtu kaudu, kooskõlas lepinguosaliste vastavate siseriiklike õigusaktidega.
2. Lepinguosalised nõustuvad pidama vastastikku kasulikku dialoogi Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuudi üldise järgimise üle kooskõlas oma vastavate õigusaktidega, sealhulgas suutlikkuse suurendamiseks abi andmise üle.

*Artikkel 8***Massihävitusrelvade ja nende kandevahendite leviku tõkestamine**

1. Lepinguosalised on seisukohal, et massihävitusrelvade ja nende kandevahendite levik nii riiklikul kui mitteriiklikul tasandil on üheks kõige tõsisemaks ohuks rahvusvahelisele stabiilsusele ja julgeolekule.
2. Lepinguosalised lepivad seepärast kokku, et teevad koostööd ning aitavad tõkestada massihävitusrelvade ja nende kandevahendite levikut, tagades desarmeerimist ja massihävitusrelvade leviku tõkestamist käsitlevate rahvusvaheliste lepingute ja kokkulepete kohaste kohustuste ning muude asjakohaste rahvusvaheliste kohustuste, näiteks ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni nr 1540 täieliku täitmise ja rakendamise riiklikul tasandil. Lepinguosalised lepivad kokku, et kõnealune säte on üks käesoleva lepingu olulisi tingimusi.
3. Lisaks nõustuvad lepinguosalised:
 - a) võtma asjakohaseid meetmeid muudest asjaomastest rahvusvahelistest dokumentidest, sealhulgas asjakohastest ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonidest tulenevatele lepinguosaliste vastavate kohustustele alla kirjutamiseks, nende ratifitseerimiseks lepinguosaliste ratifitseerimiskorra kohaselt või vajaduse korral nendega liitumiseks ning nende täielikuks rakendamiseks;
 - b) looma tõhusa riikliku ekspordikontrolli süsteemi massihävitusrelvadega seotud kauba ekspordi ja transiidi kontrollimiseks, sealhulgas massihävitusrelvadega seotud kahesuguse kasutusega tehnoloogiate lõppkasutuse jälgimiseks, ning kehtestama ekspordikontrolli eeskirjade rikkumise eest karmid karistused.

Lepinguosalised tunnistavad, et ekspordikontrolli rakendamine ei tohiks takistada rahvusvahelist koostööd materjalide, seadmete ja tehnoloogia kasutamisel rahumeelsetel eesmärkidel, kuid samal ajal ei tohiks rahumeelset kasutamist kasutada levitamise varjamiseks.

4. Lepinguosalised lepivad kokku, et algatavad korrapärase poliitilise dialoogi eespool nimetatud toimingute toetamiseks ja kooskõlastamiseks. Lepinguosalised võivad püüda algatada sellise dialoogi ka piirkondlikul tasandil.

Artikkel 9

Väike- ja kergrelvad

1. Lepinguosalised tunnistavad, et ebaseaduslik kauplemine väike- ja kergrelvadega, sealhulgas nende laskemoonaga, ja nende ülemäärane kuhjumine, hooletu hoidmine, ebapiisavalt turvatud varud ja kontrollimatu levik kujutavad endast jätkuvalt tõsist ohtu rahule ja rahvusvahelisele julgeolekule.

2. Lepinguosalised nõustuvad järgima ja täielikult täitma oma vastavaid kohustusi, et võidelda väike- ja kergrelvadega ebaseadusliku kauplemise kõikide aspektide vastu vastavalt olemasolevatele rahvusvahelistele lepingutele ja ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonidele, ning oma kohustusi muude kõnealuses valdkonnas kohaldatavate rahvusvaheliste dokumentide raamistikus, näiteks ÜRO tegevusprogramm väike- ja kergrelvade salakaubanduse kõikide aspektide ennetamise, tõkestamise ja likvideerimise kohta.

3. Lepinguosalised võtavad kohustuse algatada korrapärane poliitiline dialoog, et vahetada arvamusi ja teavet ning jõuda väike- ja kergrelvadega ebaseadusliku kauplemisega seotud küsimuste ja probleemide suhtes ühisele seisukohale ning suurendada lepinguosaliste suutlikkust sellist kauplemist ennetada ja tõkestada ning see likvideerida.

Artikkel 10

Koostöö terrorismivastase võitluse valdkonnas

1. Lepinguosalised kinnitavad veel kord, et on oluline ennetada terrorismi ja võidelda terrorismi vastu vastavalt enda asjakohastele õigusnormidele ja kooskõlas õigusriigi põhimõttega, rahvusvahelise õigusega, eelkõige ÜRO põhikirja ja ÜRO Julgeolekunõukogu asjaomaste resolutsioonidega, inimõigusi ja pagulasi käsitleva õigusega ja rahvusvahelise humanitaarõigusega ning rahvusvaheliste konventsioonidega, millega nad on ühinenud, ÜRO ülemaailmse terrorismivastase strateegiaga, mis sisaldub ÜRO Peaassamblee 8. septembri 2006. aasta resolutsioonis nr 60/28, ning ELi ja ASEANi 28. jaanuari 2003. aasta ühisdeklaratsiooniga koostöö kohta terrorismivastases võitluses.

2. Selleks lepivad lepinguosalised kokku, et teevad koostööd:

- a) toetades asjaomaste ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonide, näiteks resolutsioonide nr 1373, 1267, 1822 ja 1904 ning asjakohaste rahvusvaheliste konventsioonide ja juriidiliste dokumentide rakendamist;
- b) toetades ÜRO liikmesriikide vahelist koostööd, et tõhusalt rakendada ÜRO ülemaailmne terrorismivastane strateegia;
- c) vahetades teavet ja tugevdades õiguskaitsealast koostööd ning kooskõlastamist, kasutades selleks olemasolevaid Interpoli riiklikke keskbüroosid Interpoli globaalse sidesüsteemi (I-24/7) kaudu;
- d) vahetades teavet terroristide rühmituste ja nende toetusvõrgustike kohta kooskõlas rahvusvahelise ja riikliku õigusega;
- e) vahetades seisukohti terrorismiga võitlemise vahendite ja meetodite kohta, sealhulgas tehnilises ja koolitusvaldkonnas, ja vahetades kogemusi terrorismi ennetamise ja likvideerimise alal;
- f) tehes koostööd rahvusvahelise konsensuse süvendamiseks terrorismi ja selle rahastamise vastu võitlemisel ja püüdes peatselt jõuda kokkuleppele rahvusvahelise terrorismivastase võitluse tervikliku konventsiooni suhtes, et täiendada ÜRO olemasolevaid terrorismivastaseid dokumente;

- g) vahetades parimaid tavaid terrorismivastases võitluses inimõiguste kaitse valdkonnas;
- h) toetades terrorismivastase võitluse alase koostöö algatamist ja suurendamist ASEMi ning ELi ja ASEANi raames.

Artikkel 11

Koostöö avaliku halduse valdkonnas

Lepinguosalised lepivad kokku, et teevad koostööd suutlikkuse suurendamiseks avaliku halduse valdkonnas. Kõnealuses valdkonnas toimuv koostöö võib hõlmata juhtimismeetodeid, teenuste osutamist, institutsioonilise suutlikkuse suurendamist ja läbipaistvust käsitlevate parimate tavade vahetamist.

III JAOTIS

KAUBANDUS JA INVESTEERINGUD

Artikkel 12

Üldpõhimõtted

1. Lepinguosalised peavad kahe- ja mitmepoolse kaubavahetuse ja kaubandusega seotud küsimuste üle dialoogi, mille sihiks on tugevdada kahepoolseid kaubandussidemeid ja suurendada mitmepoolse kaubandussüsteemi osa majanduskasvu ja -arengu edendamisel.
2. Lepinguosalised kohustuvad mõlemapoolset kasu silmas pidades võimaluse piires soodustama omavahelise kaubavahetuse arengut ja mitmekesistamist. Nad kohustuvad parandama turulepääsu tingimusi, tehes tööd kaubandustõkete, eelkõige mittetariifsete tõkete kaotamiseks ja rakendades meetmeid läbipaistvuse suurendamiseks, võttes seejuures arvesse rahvusvaheliste organisatsioonide tehtud asjakohast tööd.
3. Tunnistades, et kaubandusel on arengus asendamatu roll ja et kaubandussoodustuste kokkulepetena antav abi on toetanud abisaajate arengumaade arengut, püüavad lepinguosalised tihendada sellise abi küsimuses konsulteerimist täielikus kooskõlas WTO eeskirjadega.
4. Lepinguosalised teavitavad üksteist kaubanduspoliitikas ja sellistes kaubandusega seotud poliitikavaldkondades nagu põllumajandus, toiduohutus, tarbijakaitse ja keskkond, kaasa arvatud jäätmetekäitlus, toimunud muudatustest.
5. Lepinguosalised julgustavad dialoogi pidamist ja koostööd, et arendada omavahelisi kaubandus- ja investeerimisühendeid ning püüdes lahendada kaubandusprobleemid ja muud kaubandusega seotud probleemid valdkondades, millele on viidatud artiklites 13 – 19.

Artikkel 13

Sanitaar- ja fütosanitaarküsimused

1. Lepinguosalised teevad koostööd toiduohutuse valdkonnas ning sanitaar- ja fütosanitaarküsimustes, et kaitsta inimeste, loomade ja taimede elu ja tervist lepinguosaliste territooriumil.
2. Lepinguosalised arutavad oma vastavaid meetmeid, mis on määratletud WTO sanitaar- ja fütosanitaarküsimuste rakendamise lepingus, rahvusvahelises taimekaitsekonventsioonis ja maailma loomatervishoiu organisatsiooni ning Codex Alimentarius'e komisjoni poolt, näiteks õigusnorme, sertifitseerimis-, kontrolli- ja järelevalvemenetlusi, sealhulgas tsoonidesse jagamise põhimõtete kehtestamise ja rakendamise heakskiitmise korda, ning vahetavad asjaomast teavet.
3. Lepinguosalised lepivad kokku, et teevad koostööd suutlikkuse suurendamiseks sanitaar- ja fütosanitaarküsimustes ja vajaduse korral loomade heaolu valdkonnas.

4. Lepinguosalised algatavad kummagi lepinguosalise taotlusel õigeaegse dialoogi sanitaar- ja fütosanitaarküsimustes, et arutada sanitaar- ja fütosanitaarküsimustega seotud probleeme ja muid käesoleva artikli kohaseid kiireloomulisi küsimusi.
5. Lepinguosalised määravad kontaktpunktid teabevahetuseks käesoleva artikli kohastes küsimustes.

Artikkel 14

Tehnilised kaubandustõkked

1. Lepinguosalised nõustuvad, et kaubanduse arengu toetamiseks on peamine eesmärk koostöö standardite, tehniliste normide ja vastavushindamise valdkonnas.
2. Lepinguosalised edendavad rahvusvaheliselt tunnustatud standardite kasutamist ning teevad koostööd ja vahetavad teavet standardite, vastavushindamismenetluste ja tehniliste normide kohta, eelkõige WTO tehniliste kaubandustõkete lepingu raames. Selleks nõustuvad lepinguosalised alustama kummagi lepinguosalise taotlusel õigeaegset dialoogi tehniliste kaubandustõkete seotud küsimustes ja määrama kontaktpunktid teabevahetuseks käesoleva artikli kohastes küsimustes.
3. Koostöö tehniliste kaubandustõkete valdkonnas võib muu hulgas toimuda dialoogi, ühisprojektide, tehnilise abi ja suutlikkuse suurendamise kavade kaudu.

Artikkel 15

Toll ja kaubanduse soodustamine

1. Lepinguosalised vahetavad kogemusi ja uurivad võimalusi impordi-, ekspordi- ja muude tollimenetluste lihtsustamiseks, tagavad tolli- ja kaubanduseeskirjade läbipaistvuse, arendavad tollikoostööd ja loovad tõhusad vastastikused haldusabi mehhanismid ning samuti püüavad lähendada oma seisukohti ja võtta ühismeetmeid asjaomaste rahvusvaheliste algatuste raames, sealhulgas teha kaubanduse soodustamise algatusi. Lepinguosalised pööravad erilist tähelepanu rahvusvahelise kaubanduse turvalisuse ja ohutuse suurendamisele, intellektuaalomandi õigusi käsitlevate tollialase õigusaktide tõhusa rakendamise tagamisele ning tasakaalustatud lähenemisviisi tagamisele kaubanduse soodustamise ja pettuste ning eeskirjade eiramise vastu võitlemise vahel.
2. Ilma et see piiraks käesolevas lepingus sätestatud muid koostöövorme, kinnitavad lepinguosalised oma huvi kaaluda tollikoostööd ja vastastikust abi käsitlevate protokollide sõlmimist käesoleva lepinguga sätestatud institutsioonilises raamistikus.
3. Lepinguosalised jätkavad tehnilise abi vahendite kasutamist, et toetada vastavalt kokkuleppele käesoleva lepingu kohase tollikoostöö arendamist ja kaubanduse soodustamist.

Artikkel 16

Investeeringud

Lepinguosalised soodustavad suuremat investeeringute voogu üksteise investeeringute jaoks atraktiivse ja stabiilse keskkonna loomise kaudu, pidades järjekindlat dialoogi, mille eesmärk on kehtestada investoritele kindlad, läbipaistvad, avatud ja mittediskrimineerivad eeskirjad ning kaaluda haldusmehhanisme investeerimisvoogude suurendamiseks kooskõlas lepinguosaliste riigisiseste õigusnormidega.

Artikkel 17

Konkurentsipoliitika

1. Lepinguosalised soodustavad konkurentsieeskirjade kehtestamist ja kohaldamist ning toetavad ametiasutusi nende rakendamisel. Nad toetavad kõnealuste eeskirjade tõhusat, mittediskrimineerivat ja läbipaistvat kohaldamist, et suurendada õiguskindlust oma vastavatel territooriumitel.
2. Selleks võtavad lepinguosalised suutlikkuse suurendamise meetmeid konkurentsipoliitika valdkonnas, tingimusel et lepinguosaliste koostöökavades ja -programmides on selliste meetmete jaoks olemas vahendid.

*Artikkel 18***Teenused**

1. Lepinguosalised lepivad kokku, et alustavad järjekindlat dialoogi, mille eesmärk on eelkõige vahetada teavet üksteise õiguskeskonna kohta, hõlbustada juurdepääsu üksteise turgudele, sealhulgas e-kaubandusele, parandada kapitali ja tehnoloogia kättesaadavust ning edendada teenuskaubandust lepinguosaliste vahel ja kolmandate riikide turgudel.
2. Tunnistades konkurentsi olemasolu oma vastavas teenuste sektoris, kohustuvad lepinguosalised alustama arutelu teenuskaubanduse võimaluste üle üksteise turgudel.

*Artikkel 19***Intellektuaalomandi õigused**

1. Lepinguosalised kinnitavad veel kord, kui suurt tähtsust nad omistavad intellektuaalomandi õiguste kaitsele, ja kohustuvad võtma asjakohaseid meetmeid, et tagada intellektuaalomandi õiguste piisav ja tõhus kaitse ning jõustamine, tagades samal ajal selliste meetmete kooskõla parimate tavade ja rahvusvaheliste standarditega, mida lepinguosalised on kohustunud järgima.
2. Lepinguosalised abistavad üksteist, et määratleda ja rakendada intellektuaalomandiga seotud kavad, mis aitavad edendada tehnoloogilist innovatsiooni ja vabatahtlikku tehnosiiret ning töötajate koolitust, ja teevad koostööd Ülemaailmse Intellektuaalse Omandi Organisatsiooni (WIPO) arengukava rakendamisel.
3. Lepinguosalised lepivad kokku, et suurendavad koostööd geograafiliste tähiste valdkonnas, sealhulgas nende kaitsmisel, ja taimesortide kaitsmise valdkonnas, pidades muu hulgas vajaduse korral silmas Rahvusvahelise Uute Taimesortide Kaitse Liidu (UPOV) rolli.
4. Lepinguosalised vahetavad teavet ja kogemusi intellektuaalomandit käsitlevate tavade kohta, intellektuaalomandi õiguste rikkumise ennetamise ning eelkõige võltsingute ja piraatlusega võitlemise kohta eriti tollikoostöö ja muude sobivate koostöövormide kaudu ning nende õiguste kontrollimise ja kaitsmisega tegelevate organisatsioonide loomise ja tugevdamise kohta.

IV JAOTIS

ÕIGUS- JA JULGEOLEKUKOOSTÖÖ*Artikkel 20***Õiguskoostöö**

1. Lepinguosalised tunnistavad õigusriigi ja asjaomaste institutsioonide tugevdamise erakordset tähtsust.
2. Lepinguosaliste vaheline koostöö võib hõlmata ka vastastikust teabevahetust õigussüsteeme ja õigusakte käsitlevate parimate tavade kohta.

*Artikkel 21***Koostöö võitluses ebaseaduslike uimastitega**

1. Lepinguosalised teevad koostööd, et tagada pädevate asutuste, sealhulgas uimastivastase võitlusega tegeleva juhtiva asutuse, tervishoiu-, õiguskaitse- ja haridusasutuste, noorsoo-, sotsiaalkindlustus-, tolli- ja siseküsimuste sektorite ja muude asjaomaste sektorite asutuste ning muude sidusrühmade tegevuse tulemusliku kooskõlastamise kaudu tasakaalustatud lähenemisviisi, et vähendada ebaseaduslike uimastite pakkumist ja nõudlust, nende mõju uimastitarbijatele, nende perelele ja ühiskonnale laiemalt ning saavutada nende lähteainete leviku tulemuslikum kontroll.

2. Lepinguosalised lepivad kokku kõnealuste eesmärkide saavutamiseks tehtava koostöö vahendites. Meetmed tuginevad ühiselt kokkulepitud põhimõtetele, mis lähtuvad asjaomastest rahvusvahelistest konventsioonidest, millega lepinguosalised on ühinenud, 1998. aasta juunis ÜRO Peaassamblee uimastitevastasele võitlusele pühendatud kahekümnendal eristungjärgul vastuvõetud poliitilisest avaldusest ja avaldusest, milles käsitletakse juhiseid uimastite nõudluse vähendamiseks, ning 2009. aasta märtsis ÜRO 52. istungjärgul ÜRO narkootikumide komisjoni kõrgetasemelisel kohtumisel vastu võetud poliitilisest avaldusest ja tegevuskavast rahvusvahelise koostöö kohta, mis on suunatud integreeritud ja tasakaalustatud strateegia väljatöötamisele ülemaailmse narkoprobleemiga võitlemiseks.

3. Lepinguosaliste vaheline koostöö hõlmab tehnilist ja haldusabi eelkõige järgmistes valdkondades:

- a) riiklike õigusaktide ja poliitikate väljatöötamine;
- b) riiklike institutsioonide ja teabekeskuste loomine;
- c) riiklike õigusaktide ja riikliku poliitika väljatöötamine, riiklike asutuste ja teabekeskuste loomine, kodanikuühiskonna jõupingutuste toetamine uimastite valdkonnas ja uimastite nõudluse ning nende põhjustatud kahju vähendamisel;
- d) personali koolitus;
- e) täitemeetmete tugevdamine ja teabevahetuse suurendamine kooskõlas siseriiklike õigusaktidega;
- f) uimastitega seotud uuringud;
- g) uimastite struktuuri tuvastamine ning ohtlike/narkootiliste ainete tootmise ja teatud ainetes leiduvate ja uimastite ebaseaduslikuks valmistamiseks kasutatavate kontrollitud lähteainete kõrvaletoometamise ennetamine;
- h) muud valdkonnad vastavalt lepinguosaliste kokkuleppele.

Artikkel 22

Koostöö võitluses rahapesu ja terrorismi rahastamisega

1. Lepinguosalised lepivad kokku vajaduses teha tööd ja koostööd, et tõkestada kuritegelikul teel, näiteks uimastikaubanduse ja korruptsiooni kaudu saadud tulu pesemist.

2. Lepinguosalised nõustuvad andma õigus-, tehnilist ja haldusabi, mis on mõeldud eeskirjade väljatöötamiseks ja rakendamiseks ning rahapesu ja terrorismi rahastamise vastase võitluse mehhanismide tõhusaks toimimiseks. Eelkõige võimaldab koostöö asjakohase teabe vahetamist vastavalt õiguslikule raamistikule ja selliste rahapesuga ja terrorismi rahastamisega võitlemiseks vajalike asjakohaste standardite kehtestamist, mis oleksid võrdväärseid liidu ja selles valdkonnas tegevate asjaomaste rahvusvaheliste organite, näiteks rahapesuvastase töökonna (FATF) kehtestatud standarditega.

3. Lepinguosalised edendavad koostööd rahapesu ja terrorismi rahastamisega võitlemisel, näiteks suutlikkuse arendamise projektide kaudu.

Artikkel 23

Võitlus organiseeritud kuritegevuse ja korruptsiooniga

1. Lepinguosalised lepivad kokku, et teevad koostööd võitluses organiseeritud kuritegevuse ja korruptsiooniga, nagu need on määratletud ÜRO riikidevahelise organiseeritud kuritegevuse vastases konventsioonis ning seda täiendavares protokollides ja ÜRO korruptsioonivastases konventsioonis. Koostöö eesmärk on toetada ja rakendada kõnealuseid konventsioone ja muid kohaldatavaid dokumente, millega lepinguosalised on ühinenud.

2. Vahendite olemasolul hõlmab nimetatud koostöö suutlikkuse arendamise meetmeid ja projekte.

3. Lepinguosalised lepivad kokku õiguskaitseasutuste ja muude asutuste ning talituste koostöös ning nõustuvad aitama vähendada ja kõrvaldada rahvusvahelisest kuritegevusest tulenevaid, lepinguosalisi ähvardavaid ohte oma vastavate õigusaktide raamistikus. Õiguskaitseasutuste ja muude asutuste ning talituste koostöövormiks võib olla

vastastikuse abi osutamine uurimisel, uurimismeetodite jagamine, õiguskaitsetöötajate ühine õpetamine ja koolitamine ning muu ühistegevus ja -abi, sealhulgas olemasolevate Interpoli riiklike keskbüroode (NCB) abil teabe vahetamine Interpoli globaalse politsei sidesüsteemi (I-24/7) või sarnase süsteemi kaudu vastavalt lepinguosaliste kokkuleppele.

Artikkel 24

Isikuandmete kaitse

1. Lepinguosalised nõustuvad tegema koostööd, et parandada isikuandmete kaitse taset ja viia see vastavusse kõige kõrgemate rahvusvaheliste standarditega, mis on sätestatud muu hulgas ÜRO Peaassamblee 14. detsembri 1990. aasta resolutsiooniga nr 45/95 vastu võetud ÜRO suunistes isikuandmete elektrooniliste failide reguleerimise kohta.
2. Andmekaitse tugevdamine isikuandmete kaitse alase koostöö süvendamise kaudu võib muu hulgas hõlmata ka tehnilist abi teabe ja eksperdiarvamuste vahetamise näol, mis võib hõlmata järgmist, kuid ei piirdu sellega:
 - a) andmekaitsega seotud teabe, uuringute, eeskirjade, menetluste ja parimate tavade jagamine ja vahetamine;
 - b) mõlema lepinguosalise teadlikkust andmekaitsest suurendavate ühiskoolituste ja haridusprogrammide ning dialoogide ja konverentside läbiviimine ja/või neis osalemine;
 - c) andmekaitsepoliitikat uurivate asjatundjate ja ekspertide vahetus.

Artikkel 25

Pagulased ja riigi sees ümberasustatud isikud

Lepinguosalised püüavad jätkata vajaduse korral koostööd pagulaste ja riigi sees ümberasustatud isikute heaolu küsimustes, võttes arvesse juba tehtud tööd ja antud abi, sealhulgas püsivate lahenduste otsimine.

V JAOTIS

KOOSTÖÖ RÄNDE JA MERETÖÖ VALDKONNAS

Artikkel 26

Rände- ja arengualane koostöö

1. Lepinguosalised kinnitavad veel kord oma territooriumide vaheliste rändevoogude ühise juhtimise tähtsust. Koostöö tugevdamiseks seavad lepinguosalised sisse süsteemi laiapõhjalise dialoogi pidamiseks ja konsulteerimiseks kõigil rändega seotud teemadel. Rändeküsimused lisatakse migrantide päritolu-, transiit- ja sihtriikide riiklikesse majandus- ja sotsiaalarengu strateegiatesse/arenguraamistikesse.
2. Lepinguosaliste koostöö tugineb vastastikuse konsulteerimise käigus ja lepinguosaliste kokkuleppel koostatavale konkreetsete vajaduste hinnangule ja koostöö toimub asjakohaste liidu ja siseriiklike õigusaktide kohaselt. Koostöös keskendutakse eelkõige järgmisele:
 - a) rände tõuke- ja tõmbetegurid;
 - b) migrantide kaitset ja õigusi käsitlevate siseriiklike õigusaktide ja tavade väljatöötamine ja rakendamine, et järgida kohaldatavaid rahvusvahelisi õigusakte, mis tagavad migrantide õiguste austamise;

- c) rahvusvahelist kaitset käsitlevate siseriiklike õigusaktide ja tavade väljatöötamine ja rakendamine, et järgida 28. juulil 1951 alla kirjutatud pagulasseisundi konventsiooni ning selle 31. jaanuaril 1967 alla kirjutatud protokollide ja muid asjaomaseid rahvusvahelisi dokumente ning tagada mittetagasisaatmise põhimõttest kinnipidamine;
- d) isikute maale lubamise eeskirjad ning riiki lubatud isikute õigused ja seisund, riigis seaduslikult elavate mittekodanike õiglane kohtlemine ja neile integreerimisvõimaluste andmine, rassismi, diskrimineerimise ja ksenofoobia vastu suunatud haridus ja koolitus ning meetmed;
- e) tulemusliku ja ennetava poliitika väljatöötamine, et tegeleda selliste teise lepinguosalise kodanike kohaloluga lepinguosalise territooriumil, kes ei vasta või enam ei vasta asjaomase lepinguosalise territooriumile sisenemise, seal viibimise või elamise tingimustele, inimeste ebaseadusliku üle piiri toimetamisega ja inimkaubandusega, sealhulgas inimeste ebaseadusliku üle piiri toimetamise võrgustikega võitlemise ning selliste võrgustike ohvriks langenud isikute kaitsmisega;
- f) käesoleva artikli lõike 2 punktis e nimetatud isikute humaansel ja inimväärikal moel tagasisaatmine, sealhulgas nende vabatahtliku ja püsiva päritoluriikidesse tagasipöördumise soodustamine ja selliste isikute vastuvõtmine/tagasivõtmine vastavalt käesoleva artikli lõikele 3. Selliste isikute tagasisaatmisel võetakse nõuetekohaselt arvesse lepinguosaliste õigust anda isikutele elamisluba või lubada neid riiki kaastunde tõttu või humanitaarsetel põhjustel, samuti mittetagasisaatmise põhimõtet;
- g) vastastikust huvi pakkuvad küsimused, mis käsitlevad viisasid, reisidokumentide turvalisust ja piirihaldust;
- h) rände- ja arenguküsimused, sealhulgas inimressursside arendamine, sotsiaalkaitse, rändest saadava kasu suurendamine, soo- ja arenguküsimused, eetiline värbamine ja korduvränned ning migrantide integreerimine.

3. Kõnealuses valdkonnas tehtava koostöö raames ning ilma et see piiraks vajadust kaitsta inimkaubanduse ohvreid, lepivad lepinguosalised täiendavalt kokku järgmiselt:

- a) Filipiinid võtavad liikmesriigi taotlusel pärast kodakondsuse tuvastamist ja liikmesriigi vastava menetluse läbiviimist asjatute viivitusteta tagasi oma käesoleva artikli lõike 2 punktis e nimetatud kodanikud, kes viibivad liikmesriigi territooriumil;
- b) liikmesriigid võtavad Filipiinide taotlusel pärast kodakondsuse tuvastamist ja Filipiinide vastava menetluse läbiviimist asjatute viivitusteta tagasi oma käesoleva artikli lõike 2 punktis e nimetatud kodanikud, kes viibivad Filipiinide territooriumil;
- c) liikmesriigid ja Filipiinid varustavad oma kodanikud nõuetekohaste dokumentidega. Taotleb riik saadab kõik vastuvõtmise või tagasivõtmise taotlused selle riigi pädevale asutusele, kellele taotlus esitatakse.

Kui asjaomasel isikul puudub nõuetekohane isikut tõendav dokument või puuduvad muud tõendid tema kodakondsuse kohta, paluvad Filipiinid või liikmesriigid asjaomasel pädeval diplomaatilisel või konsulaaresindusel viivitamata teha kindlaks isiku kodakondsus, vajaduse korral isikut küsitledes, ning kui on kindlaks tehtud, et tegemist on Filipiinide või liikmesriigi kodanikuga, väljastab Filipiinide või liikmesriigi pädev asutus nõuetekohased dokumendid.

4. Lepinguosalised lepivad kokku, et sõlmivad võimalikult kiiresti oma kodanike vastuvõtmise/tagasivõtmise lepingu, mis muu hulgas sätestab ka teiste riikide kodanike ja kodakondsuseta isikute tagasivõtmise.

Artikkel 27

Meretöö, -haridus ja -koolitus

1. Lepinguosalised lepivad kokku koostöös meretöö valdkonnas, et soodustada ja toetada meremeeste korralikke elu- ja töötingimusi, meremeeste isiklikku ohutust ja kaitset, tööohutust ja tervishoiupoliitikat ning -kavasid.
2. Lisaks lepivad lepinguosalised kokku, et tehakse koostööd merehariduse ja -koolituse ning meremeeste sertifitseerimise valdkonnas, et tagada ohutu ja tõhus meresõit ning ennetada keskkonnakahjustusi; see hõlmab laevameeskonna pädevuste täiendamist, et kohendada neid laevanduse ja tehnika arengust tulenevatele uutele nõudmistele.

3. Lepinguosalised austavad ja järgivad põhimõtteid ja tingimusi, mis on sätestatud ÜRO 1982. aasta mereõiguse konventsioonis eelkõige seoses kummagi lepinguosalise ülesannete ja kohustustega, mis on seotud töötingimuste, laevameeskondade moodustamise ja sotsiaalsete küsimustega nende lipu all sõitvatel laevadel, ja meremeeste väljaõppe, diplomeerimise ja vahiteenistuse aluste rahvusvahelises konventsioonis, nagu seda on muudetud, seoses meremeeste koolituse ning pädevusnõuetega, ning põhimõtteid ja tingimusi, mis on sätestatud asjaomastes rahvusvahelistes dokumentides, millega lepinguosalised on ühinenud.

4. Kõnealuses valdkonnas toimuv koostöö põhineb lepinguosaliste vahelisel konsulteerimisel ja dialoogil, keskendudes muu hulgas järgmisele:

- a) mereharidus ja -koolitus;
- b) teabevahetus ja merendusega seotud tegevuste toetamine;
- c) kasutatavad õpimeetodid ja parimad koolitustavad;
- d) merepiraatluse ja -terrorismi vastu võitlemise kavad;
- e) meremeeste õigus ohutule ja turvalisele töökohale, korralikele töö- ja elutingimustele laeva pardal ja tervisekaitsele, arstiabile, heaolumeetmetele ja muus vormis sotsiaalkaitsele.

VI JAOTIS

MAJANDUS- JA ARENGUKOOSTÖÖ NING KOOSTÖÖ MUDES VALDKONDADES

Artikkel 28

Tööhõive ja sotsiaalvaldkond

1. Lepinguosalised lepivad kokku, et suurendavad koostööd tööhõive ja sotsiaalvaldkonnas, sealhulgas koostööd piirkondliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse vallas, viidates artikli 26 lõike 2 punktile b, ning töötervishoiu ja tööohutuse, oskuste arendamise, soolise võrdsuslikkuse ja korraliku töö valdkonnas, et tugevdada globaliseerumise sotsiaalset mõõdet.

2. Lepinguosalised kinnitavad veel kord vajadust toetada kõikidele kasulikku globaliseerumisprotsessi ning soodustada täielikku ja tulemuslikku tööhõivet ja korralikku tööd, millel on oluline osa säästvas arengus ja vaesuse vähendamisel, mida toetab ÜRO peaassamblee 24. oktoobri 2005. aasta resolutsioon nr 60/1 (2005. aasta tippkohtumise tulemused) ja 2006. aasta juulis toimunud ÜRO majandus- ja sotsiaalnõukogu kõrgetasemelisel kohtumisel vastu võetud ministrite deklaratsioon (ÜRO majandus- ja sotsiaalnõukogu 5. juuli 2006. aasta deklaratsioon E/2006/L.8). Lepinguosalised võtavad arvesse oma majandusliku ja sotsiaalse olukorra vastavaid omadusi ja erinevat iseloomu.

3. Kinnitades veel kord otsust austada, edendada ja rakendada rahvusvaheliselt tunnustatud töö- ja sotsiaalnorme, eelkõige neid, mis on sätestatud Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) tööalaste põhiõiguste ja aluspõhimõtete deklaratsioonis ja ILO konventsioonides, millega lepinguosalised on ühinenud, nõustuvad lepinguosalised tegema vastastikusel kokkuleppel koostööd konkreetsete tehnilise abi kavade ja projektide raames. Samuti nõustuvad lepinguosalised alustama dialoogi ning koostööd ja tegema algatusi vastastikust huvi pakkuvatel teemadel kahe- või mitmepoolsel tasandil, näiteks ÜRO, Rahvusvahelise Migratsiooniameeti, ILO, ASEM-i ja ELi-ASEAN-i tasandil.

Artikkel 29

Arengukoostöö

1. Arengukoostöö peamine eesmärk on ergutada säästvat arengut, mis aitab vähendada vaesust ja saavutada rahvusvaheliselt kokkulepitud arengueesmärgid, sealhulgas aastatuhande arengueesmärgid. Lepinguosalised peavad korrapäraselt dialoogi arengukoostöö üle kooskõlas oma vastavate prioriteetidega ja vastastikust huvi pakkuvates valdkondades.

2. Arengukoostööd käsitleva dialoogi eesmärk on muu hulgas:

- a) toetada inim- ja sotsiaalarengut;
- b) saavutada jätkusuutlik kaasav majanduskasv;

- c) toetada keskkonnasäästlikkust ja loodusvarade kindlat juhtimist, sealhulgas parimate tavade edendamist;
- d) vähendada kliimamuutuste mõju ja tulla toime selle tagajärgedega;
- e) suurendada suutlikkust integreeruda tugevamalt maailma majandusse ja rahvusvahelisse kaubandussüsteemi;
- f) toetada avaliku sektori reformi eelkõige riigi rahanduse juhtimise valdkonnas, et parandada sotsiaalteenuste osutamist;
- g) algatada protsessid, milles järgitakse abi tulemuslikkust käsitleva Pariisi deklaratsiooni põhimõtteid, Accra tegevuskava ja muid rahvusvahelisi kohustusi, mille eesmärk on parandada abi andmist ja tõhusust.

Artikkel 30

Majanduspoliitiline dialoog

1. Lepinguosalised lepivad kokku teha koostööd teabevahetuse edendamiseks oma majanduslike suundumuste ja majanduspoliitika kohta, samuti kogemuste jagamiseks majanduspoliitika kooskõlastamisel piirkondliku majanduskoostöö ja integratsiooni raames.
2. Lepinguosalised püüavad süvendada oma ametiasutuste vahelist dialoogi majandusküsimustes, mis võivad lepinguosaliste kokkuleppel hõlmata näiteks rahapoliitikat, maksupoliitikat, sealhulgas ettevõtete maksustamist, riigi rahandust ja makroökonoomilist stabiliseerimist ning välisvõlga.

Artikkel 31

Kodanikuühiskond

Lepinguosalised tunnistavad organiseerunud kodanikuühiskonna rolli ja võimalikku panust demokraatlikku valitsemisse ning nõustuvad toetama tulemusliku dialoogi pidamist ja vastastikust suhtlust kodanikuühiskonnaga kooskõlas lepinguosaliste kehtivate siseriiklike õigusaktidega.

Artikkel 32

Katastroofiohu juhtimine

1. Lepinguosalised lepivad kokku suurendada koostööd katastroofiohu juhtimise valdkonnas, töötades pidevalt välja ja rakendades meetmeid ohu vähendamiseks kogukondadele ning loodusõnnetuste tagajärgedega toimetulekuks kõikidel ühiskonnatasanditel. Tähelepanu tuleks pöörata ennetusmeetmetele ja ohtudega tuleks tegeleda aktiivselt ning vähendada loodusõnnetuste ohtu ja haavatavust nende suhtes.
2. Lepinguosalised teevad koostööd, et muuta katastroofiohu juhtimine katastroofe käsitlevate arengukavade ja poliitilise otsustusprotsessi lahutamatuks osaks.
3. Kõnealuses valdkonnas keskendub koostöö järgmistele teemadele:
 - a) katastroofiohu vähendamine või ennetamine ja maandamine;
 - b) teadmiste juhtimine, innovatsioon, teadusuuringud ja haridus, et luua turvalisuse ja vastupidavuse kultuur kõikidel tasanditel;
 - c) valmisolek katastroofideks;
 - d) poliitika, institutsioonilise suutlikkuse ja konsensuse loomine katastroofide juhtimiseks;
 - e) reageerimine katastroofidele;

- f) katastroofiohu hindamine ja seire;
- g) katastroofijärgse taastamise kavandamine;
- h) kliimamuutustega kohanemine ja nende leevendamine.

Artikkel 33

Energeetika

1. Lepinguosalised püüavad suurendada koostööd energeetika valdkonnas, et:
 - a) luua soodsad tingimused investeerimiseks, eelkõige infrastruktuuri, ja võrdsed tingimused taastuvenergia kasutamiseks;
 - b) mitmekesistada energiatarneid, et suurendada energiajulgeolekut, sealhulgas töötada välja uued, säästvad, innovaatilised ja taastuvad energiavormid ja toetada asjakohaste poliitiliste raamistike kehtestamist, et luua võrdsed tingimused taastuvenergia kasutamiseks ja selle integreerimiseks vastavatesse poliitikavaldkondadesse;
 - c) töötada välja sarnased energeetikastandardid, eelkõige biokütuste ja muude alternatiivkütuste, nendega seotud rajatiste ja tegevuste jaoks;
 - d) saavutada energia mõistlik kasutamine, toetades energiatõhusust ja säästmist energia tootmises, transpordis, jaotamises ja lõppkasutuses;
 - e) toetada lepinguosaliste ettevõtete vahelist tehnosiiret, mille eesmärk on energia säästev tootmine ja kasutamine. Seda saab teha asjakohase koostöö kaudu eelkõige elektrisektori reformide, energiavarude arendamise, tootmisahela järgmise etapi rajatiste ja biokütuste arendamise valdkonnas;
 - f) süvendada suutlikkuse arendamist kõikides käesoleva artikli kohastes valdkondades ja toetada soodsaid ning kasulikke vastastikuseid investeeringuid pideva dialoogi kaudu, mille eesmärk on kehtestada investoritele stabiilsed, läbipaistvad, avatud ja mittediskrimineerivad eeskirjad ning kaaluda haldusmehhanisme investeeringuvoogude suurendamiseks kooskõlas lepinguosaliste siseriiklike õigusnormidega.
2. Selleks nõustuvad lepinguosalised arendama mõlemale lepinguosalisele kasulikke kontakte ja ühisuuringuid, eelkõige asjaomaste piirkondlike ja rahvusvaheliste raamistike kaudu. Viidates artiklile 34 ja 2002. aastal Johannesburgis toimunud ülemaailmse säästva arengu tippkohtumise järeldustele, rõhutavad lepinguosalised vajadust luua seosed energiateenustele taskukohase juurdepääsu ja säästva arengu vahel. Nimetatud tegevusi saab toetada koostöös ülemaailmsel säästva arengu tippkohtumisel loodud Euroopa Liidu energiaalgatusega.
3. Jäades kindlaks oma kohustustele ÜRO kliimamuutustega võitlemise raamkonventsiooni osalistena, nõustuvad lepinguosalised toetama tehnilist koostööd ja erasektori partnerlusi säästva ja taastuvenergia, asenduskütuste ja energiatõhususe projektides paindlike turupõhiste mehhanismide, näiteks süsinikuturu mehhanismi kaudu.

Artikkel 34

Keskkond ja loodusvarad

1. Lepinguosalised lepivad kokku, et koostöö kõnealuses valdkonnas aitab säilitada ja parandada keskkonda säästva arengu poole püüdlemisel. Lepinguosalised võtavad käesoleva lepingu kohase tegevuse puhul arvesse nii ülemaailmse säästva arengu tippkohtumise tulemusi kui ka asjaomaste mitmepoolsete, mõlema lepinguosalise suhtes kohaldatavate keskkonnavalaste kokkulepete rakendamist.
2. Lepinguosalised lepivad kokku vajaduses säästvalt säilitada ja hallata loodusvarasid ja bioloogilist mitmekesisust nii praeguste kui tulevaste põlvkondade heaks, võttes arvesse nende arenguvajadusi.
3. Lepinguosalised nõustuvad tegema koostööd, et toetada üksteise kaubandus- ja keskkonnapoliitikat ning lülitada keskkonnakaalutlused kõikidesse koostöövaldkondadesse.

4. Lepinguosalised püüavad jätkata ja süvendada koostööd piirkondlike keskkonnakaitsekavade raames järgmistes valdkondades:
- a) keskkonnavalase teadlikkuse suurendamine ja kohaliku tasandi, sealhulgas põliskultuuride/põlisrahvaste ja kohalike kogukondade osalemise suurendamine keskkonnakaitse- ja säästva arengu alastes jõupingutustes;
 - b) suutlikkuse suurendamine kliimamuutustega kohanemise ning nende leevendamise ja energiatõhususe valdkonnas;
 - c) suutlikkuse suurendamine mitmepoolsetes, sealhulgas bioloogilist mitmekesisust ja bioloogilist ohutust käsitlevates keskkonnakokkulepetes osalemiseks ja nende rakendamiseks;
 - d) keskkonnasõbralike tehnoloogiate, toodete ja teenuste edendamine, sealhulgas regulatiivsete ja turupõhiste vahendite abil;
 - e) loodusvarade, sealhulgas metsade haldamise parandamine ja ebaseadusliku raide ning sellega seotud kaubanduse vastu võitlemine ja loodusvarade, sealhulgas metsade säästva haldamise edendamine;
 - f) rahvusparkide ja kaitstud alade tõhus haldamine ning bioloogiliselt mitmekesiste ja habraste ökosüsteemidega alade määratlemine ning kaitse, võttes nõuetekohaselt arvesse neil aladel või nende läheduses elavaid kohalikke ja põliselanike kogukondi;
 - g) tahkete ning ohtlike ja muude jäätmete ebaseadusliku piiriülese liikumise ennetamine;
 - h) ranniku- ja merekeskkonna kaitsmine ja veevarude tõhus haldamine;
 - i) mulla kaitsmine ja säilitamine ning maa säästev haldamine, sealhulgas tühjaks ammutatud/maha jäetud kaevanduste all olevate alade taastamine;
 - j) suutlikkuse suurendamine katastroofiohu juhtimise ja riskijuhtimise valdkonnas;
 - k) säästva tarbimise ja tootmise edendamine oma majanduses.
5. Lepinguosalised soodustavad vastastikust juurepääsu selle valdkonna programmidele vastavalt nende programmide eritingimustele.

Artikkel 35

Põllumajandus, kalandus ja maaelu areng

Lepinguosalised lepivad kokku julgustada dialoogi ja edendada koostööd põllumajanduse, kalanduse ja maaelu säästva arengu toetamiseks. Koostöövaldkonnad võivad olla järgmised:

- a) põllumajanduspoliitika ja põllumajanduse üldised väljavaated rahvusvahelisel tasandil;
- b) võimalused hõlbustada taimede, loomade, veeloomade ja nende saadustega kauplemist, võttes arvesse asjaomaseid rahvusvahelisi konventsioone, näiteks rahvusvaheline taimekonventsioon ja loomatervishoiu konventsioon, millega lepinguosalised on ühinenud;
- c) loomade heaolu;
- d) maapiirkondade arengupoliitika;
- e) taimede, loomade ja vesiviljelustoodete kvaliteedipoliitika ja eelkõige geograafilised tähised;
- f) säästva ja keskkonnasõbraliku põllumajanduse, agrotööstuse ja biokütuste arendamine ning biotehnoloogiate siire;
- g) taimesortide kaitse, seemnetehnoloogia, saagikuse suurendamine, alternatiivsed viljakasvatustehnoloogiad, sealhulgas põllumajanduslik biotehnoloogia;
- h) põllumajandust, kalandust ja maaelu arengut käsitlevate andmebaaside loomine;

- i) inimressursside tugevdamine põllumajanduses, veterinaarias ja kalanduses;
- j) säästva ja vastutustundliku pikaajalise merendus- ja kalanduspoliitika, sealhulgas kalandustehnoloogiate toetamine, ranniku- ja avamereressursside säilitamine ja haldamine;
- k) jõupingutuste edendamine ebaseadusliku, teatamata jäetud ja reguleerimata kalapüügi ning sellega seotud kaubanduse ennetamiseks ja sellega võitlemiseks;
- l) kogemuste vahetamise ja partnerlusega seotud meetmed, kohalike esindajate või ettevõtjate vaheliste ühisettevõtete asutamine ja koostöövõrgustike loomine, sealhulgas meetmed, mis parandavad juurdepääsu rahastamisele sellistes valdkondades nagu teadusuuringud ja tehnosiire;
- m) tootjate liitude tugevdamine ja kaubandust edendavad tegevused.

Artikkel 36

Piirkondlik areng ja koostöö

1. Lepinguosalised toetavad üksteisemõistmist ja kahepoolset koostööd regionaalpoliitika valdkonnas.
2. Lepinguosalised ergutavad ja tugevdavad regionaalpoliitikaalast teabevahetust ja koostööd, pöörates erilist tähelepanu ebasoodsate piirkondade arengule, linna ja maa vahelistele seostele ning maaelu arengule.
3. Regionaalpoliitikaalne koostöö võib toimuda järgmiselt:
 - a) regionaalpoliitika sõnastamise ja rakendamise meetodid;
 - b) mitmetasandiline valitsemine ja partnerlus;
 - c) linna ja maa suhted;
 - d) maaelu areng, sealhulgas algatused, mille eesmärk on parandada juurdepääsu rahastamisele ja toetada säästvat arengut;
 - e) statistika.

Artikkel 37

Tööstuspoliitika- ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate alane koostöö

Lepinguosalised lepivad oma majanduspoliitikat ja eesmarke arvesse võttes kokku edendada tööstuspoliitikaalast koostööd kõikides sobivates valdkondades, et luua majandusarengut soodustav keskkond ja suurendada tööstuse, eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEd) konkurentsivõimet muu hulgas järgmiselt:

- a) soodustades ettevõtjate, eelkõige VKEde võrgustike loomist, et vahetada teavet ja kogemusi, teha kindlaks vastastikust huvi pakkuvate valdkondade võimalused, toetada tehnosiiret ning elavdada kaubandust ja investeeringuid;
- b) vahetades teavet ja kogemusi selle kohta, kuidas luua raamtingimused ettevõtjatele, eelkõige VKEdele mõeldud ärikeskkonna tagamiseks, et parandada nende konkurentsivõimet;
- c) toetades lepinguosaliste osalemist katseprojektides ja eriprogrammides vastavalt nende konkreetsetele tingimustele;
- d) toetades investeeringuid ja ühisettevõtteid, et soodustada tehnosiiret, innovatsiooni, moderniseerimist, mitmekesistamist ja kvaliteedi parandamise algatusi;
- e) andes teavet ja soodustades innovatsiooni ning vahetades rahastamist käsitlevaid parimaid tavasid eelkõige väike- ja mikroettevõtetes;
- f) edendades ettevõtete sotsiaalset vastutust ja aruandekohustust ning toetades vastutustundlikke äritavasid, sealhulgas säästvat tarbimist ja tootmist;
- g) arendades ühiseid teadusprojekte valitud tööstusvaldkondades ja tehes koostööd suutlikkuse suurendamise projektide alal, sealhulgas standardeid ja vastavushindamismenetlusi ning tehnilisi norme käsitlevates projektides vastavalt kokkuleppele.

Artikkel 38

Transport

1. Lepinguosalised lepivad kokku teha koostööd transpordipoliitika asjaomastes valdkondades ning parandada investeerimisvõimalusi, kaupade ja reisijate liikumist, suurendada mere- ja lennuohutust ning turvalisust, vähendada transpordi keskkonnamõju ja suurendada transpordisüsteemide tõhusust.
2. Kõnealuses valdkonnas on lepinguosaliste koostöö eesmärk toetada:
 - a) teabevahetust transpordipoliitika, -eeskirjade ja -tavade kohta, eriti seoses linna-, maa-, mere- ja lennutranspordiga, transpordiloo ja mitmeliigiliste transpordivõrgustike ühildatavuse ja koostalitlusvõimega ning teede, raudteede, sadamate ja lennujaamade haldamisega;
 - b) arvamuste vahetamist Euroopa globaalse satelliitnavigatsioonisüsteemi (eelkõige Galileo) kohta, keskendudes vastastikust huvi pakkuvatele regulatiivsetele, tööstuslikele ja arenguküsimustele;
 - c) dialoogi jätkamist lennutransporditeenuste üle, et tagada põhjendamatult viivitusega õiguskindlus üksikute liikmesriikide ja Filipiinide vahel sõlmitud olemasolevate kahepoolsete lennuteenuste kokkulepete suhtes;
 - d) dialoogi jätkamist lennutranspordi infrastruktuurivõrgustike ja tegevuste täiustamiseks, et tagada inimeste ja kaupade kiire, tõhus, säästev, ohutu ning turvaline liikumine, ja konkurentsivõime ning majandusregulatsiooni kohaldamise edendamiseks lennundussektoris, et toetada õigusaktide lähenemist ja intensiivistada äritegevust, ning suhete edasiarendamise võimaluste uurimiseks lennutranspordi valdkonnas. Enam tuleks toetada lennutranspordi valdkonnas vastastikust huvi pakkuvaid koostööprojekte;
 - e) dialoogi algatamist meretranspordipoliitika ja -teenuste valdkonnas, eelkõige eesmärgiga toetada meretransporditeenuste arengut, hõlmates muu hulgas (kuid mitte ainult) järgmist:
 - i) teabe vahetamine meretranspordis ja sadamaid käsitlevate õigusnormide kohta;
 - ii) rahvusvahelisele mereveoturule ja äriühingutele toimivale kaubandusele piiranguteta juurdepääsu edendamine, loobumine lastijaotusklauslitest, võrdse kohtlemise ja enamsoodustusrežiimi võimaldamine teise lepinguosalise kodanike või äriühingute opereeritavatele laevadele ja asjaomaste üksikutele veeteenustega seotud küsimuste arutamine, võttes arvesse lepinguosaliste siseriiklike õigusakte;
 - iii) sadamate tõhus haldamine ning mereveoteenuste tõhususe tagamine ja
 - iv) vastastikust huvi pakkuva meretranspordialase koostöö ning meretöö, -hariduse ja -koolituse edendamine vastavalt artiklile 27.
 - f) dialoogi, mis käsitleb transpordi turvalisuse, ohutuse ja saastamise vältimise normide rakendamist, eriti seoses meretranspordiga, sealhulgas eelkõige piraatlusega võitlemisega, ja lennutranspordiga kooskõlas lepinguosaliste suhtes kohaldatavate asjakohaste rahvusvaheliste konventsioonide ja normidega, sealhulgas koostööd asjakohastel rahvusvahelistel foorumitel, eesmärgiga tagada rahvusvaheliste eeskirjade parem täitmine. Selleks toetavad lepinguosalised tehnilist koostööd ja abi transpordi ohutuse, turvalisuse ja keskkonnakaalutlustega seotud küsimustes, sealhulgas (kuid mitte ainult) mere- ja lennuharidus ja -koolitus, päästeteenused ja õnnetuste uurimine. Samuti keskenduvad lepinguosalised keskkonnasõbralike transpordiliikide toetamisele.

Artikkel 39

Teadus- ja tehnikaalane koostöö

1. Lepinguosalised lepivad kokku teha koostööd teaduse ja tehnika valdkonnas, võttes arvesse oma vastavaid poliitilisi eesmärgi.
2. Koostöö eesmärk on:
 - a) soodustada teadust ning tehnikat käsitlevat teabevahetust ja oskusteabe jagamist eelkõige poliitiliste ja kavade rakendamise kohta ning intellektuaalomandi õiguste kohta teadus- ja arendustegevuse eesmärgil;

- b) toetada lepinguosaliste teadusringkondade, uurimiskeskuste, ülikoolide ja tööstusharude vahelisi püsivaid suhteid ja teaduspartnerlusi;
 - c) toetada töötajate koolitamist ja tehnilise ning teadusuuringutega seotud suutlikkuse arendamist.
3. Koostöövormideks võivad olla ühised teadusprojektid ja vahetused ning rahvusvaheliste koolitus- ja liikuvusprogrammide ning vahetusprogrammide kaudu korraldatavad teadlaste kohtumised ja koolitused, mis aitavad teadusuuringute tulemusi ja parimaid tavasid kõige laialdasemalt levitada. Lepinguosalised võivad kokku leppida ka muudes koostöövormides.
4. Koostöö peaks põhinema vastastikkuse, õiglase kohtlemise ja vastastikuse kasu põhimõtetel ning tagama intellektuaalomandi nõuetekohase kaitse. Kõik intellektuaalomandi õigustega seotud küsimused, mis võivad tekkida käesoleva lepingu alusel toimuva koostöö käigus, lahendatakse vajaduse korral asjaomaste asutuste või enne koostöö alustamist asjaga tegelenud rühmade vaheliste läbirääkimistega, ja need võivad hõlmata autoriõigust, kaubamärke ja patente, võttes arvesse lepinguosaliste vastavaid õigusnorme.
5. Lepinguosalised soodustavad oma vastavate kõrgharidusasutuste, uurimiskeskuste ja tootmissektorite, sealhulgas väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate osalemist.
6. Lepinguosalised lepivad kokku, et teevad jõupingutusi üldsuse teadlikkuse suurendamiseks nende vastavate teadus- ja tehnikaalaste koostööprogrammide pakutavatest võimalustest.

Artikkel 40

Koostöö info- ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkonnas

1. Tunnistades, et info- ja kommunikatsioonitehnoloogial on tänapäeval keskne tähtsus ning et see on majandusliku ning sotsiaalse arengu jaoks elulise tähtsusega, püüavad lepinguosalisel vahetada arvamusi oma kõnealuse valdkonna poliitika kohta, et edendada majanduslikku arengut.
2. Kõnealuse valdkonna koostöös keskendutakse muu hulgas järgmistele eesmärkidele:
- a) osalemine laiaulatuslikus piirkondlikus dialoogis, mis käsitleb infoühiskonna erinevaid külgi, eelkõige elektroonilise side valdkonna poliitikat ja eeskirju, sealhulgas universaalteenuseid, litsentseerimist ning üldist lubade väljastamist, kontrolliasutuste sõltumatust ja tõhusust, e-valitsust, teadusuuringuid ning teenuseid, mille osutamisel kasutatakse info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat;
 - b) lepinguosaliste ja Kagu-Aasia võrkude (näiteks TEIN) ja teenuste ühildumine ning koostalitlusvõime;
 - c) uue info- ja kommunikatsioonitehnoloogia standardimine ja levitamine;
 - d) lepinguosalistele vastastikust huvi pakkuva teaduskoostöö edendamine info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vallas;
 - e) parimate tavade jagamine, et kaotada nn digitaalne lõhe;
 - f) info- ja kommunikatsioonitehnoloogia turvalisust ja küberkuritegudega võitlemist käsitlevate strateegiate ning mehhanismide väljatöötamine ja rakendamine;
 - g) kogemuste vahetamine digitaalteleviseiooni kasutuselevõtmise ning regulatiivsete tahkude, spektri haldamise ja uuringute vallas;
 - h) inimressursside arendamisega seotud jõupingutuste toetamine ja kogemuste vahetamine info- ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkonnas.

Artikkel 41

Audiovisuaalsektor, meedia ja multimeedia

Lepinguosalised ergutavad, toetavad ja soodustavad vahetusi, koostööd ja dialoogi oma vastavate audiovisuaal-, meedia- ja multimeediaspektori asutuste ja esindajate vahel. Nad lepivad kokku, et kõnealustes valdkondades algatatakse korrapärane poliitiline dialoog.

*Artikkel 42***Turismialane koostöö**

1. Juhindudes Maailma Turismiorganisatsiooni ülemaailmsest eetikakoodeksist ja säästva arengu põhimõtetest, mis on aluseks Agenda 21 kohalikule protsessile, püüavad lepinguosaliselised parandada teabevahetust ja kehtestada parim tava, et tagada turismi tasakaalustatud ja säästev areng.
2. Lepinguosaliselised nõustuvad alustama dialoogi, et soodustada koostööd, sealhulgas tehnilist abi, töötajate koolituse ja sihtkohtadega seotud uute tehnoloogiate arendamise valdkonnas kooskõlas säästva turismi põhimõtetega.
3. Lepinguosaliselised lepivad kokku teha koostööd loodus- ja kultuuripärandi kaitse ning nendega seotud võimaluste suurendamisel, turismi negatiivsete mõjude vähendamisel ja turismiäri panuse suurendamisel kohalike kogukondade säästvasse arengusse muu hulgas ökoturismi arendamise teel, austades samal ajal kohalike ja põliselanike kogukondade väärikust ja huve ning parandades turismitööstuses antavat koolitust.

*Artikkel 43***Koostöö finantsteenuste valdkonnas**

1. Lepinguosaliselised lepivad kokku suurendada finantsteenustealast koostööd, et kehtestada sarnasemad ühised eeskirjad ja normid ning parandada raamatupidamisarvestus-, auditeerimis-, järelevalve- ja regulatiivsüsteeme panganduses, kindlustuses ja muudes finantssektori valdkondades.
2. Lepinguosaliselised tunnistavad tehnilise abi ja suutlikkuse suurendamise meetmete tähtsust nende eesmärkide saavutamisel.

*Artikkel 44***Hea valitsemistava maksunduses**

1. Lepinguosaliselised tunnistavad ja rakendavad hea valitsemistava põhimõtteid maksunduse valdkonnas, et tugevdada ja arendada majandustegevust, võttes arvesse vajadust luua nõuetekohane õiguslik raamistik. Sel eesmärgil ja kooskõlas oma vastavate pädevustega parandavad lepinguosaliselised rahvusvahelist koostööd maksunduse valdkonnas, hõlbustavad õiguspärase maksutulude kogumist ja töötavad välja eespool nimetatud põhimõtete tõhusa rakendamise meetmed.
2. Lepinguosaliselised lepivad kokku, et kõnealuste põhimõtete rakendamine toimub peamiselt Filipiinide ja liikmesriikide vaheliste olemasolevate või tulevaste kahepoolsete maksukokkulepete raames.

*Artikkel 45***Tervishoid**

1. Lepinguosaliselised tunnistavad ja kinnitavad tervishoiu äärmiselt suurt tähtsust. Seepärast nõustuvad lepinguosaliselised tegema tervishoiusektoris koostööd, mis hõlmab tervishoiusüsteemi reformi, peamisi nakkushaigusi ja muid terviseohte, mittenakkavaid haigusi ja rahvusvahelisi tervishoidu käsitlevaid lepinguid, et parandada tervist ja saavutada vastastikusel kasul põhinev tervishoiusektori säästev areng.
2. Koostööd tehakse järgmistes vormides:
 - a) käesoleva artikli lõikes 1 loetletud valdkondi hõlmavad programmid, sealhulgas tervishoiusüsteemide, tervishoiuteenuste osutamise ning vaestele ja ebasoodsas olukorras olevatele naistele ja kogukondadele reproduktiivtervishoiuteenuste osutamise parandamine, tervishoiusektori parem juhtimine, sealhulgas parem finantsjuhtimine, tervishoiusüsteemi rahastamine, tervishoiu infrastruktuur ning infosüsteemid ja tervishoiumeetmed;

- b) epidemioloogiat ja seiret hõlmavad ühismeetmed, sealhulgas teabevahetus ja koostöö terviseohtude, näiteks linnugripi ja gripipandeemiate ning muude peamiste nakkushaiguste varaseks ennetamiseks;
- c) mittenakkavate haiguste ennetamine ja kontroll teabevahetuse ja heade tavade vahetamise kaudu, tervislike eluviiside edendamine, tegelemine peamiste tervist määravate teguritega, näiteks toitumise, uimastisõltuvuse ning alkoholi ja tubaka tarbimisega, ja tervisega seotud uurimisprogrammide arendamine vastavalt artiklile 39 ning tervise edendamise kavade väljatöötamine;
- d) rahvusvaheliste kokkulepete rakendamise toetamine, näiteks tubakatoodete tarbimise piiramist käsitlev raamkonventsioon ja lepinguosaliste suhtes kohaldatavad rahvusvahelised tervishoiueeskirjad;
- e) muud programmid ja projektid, mille eesmärk on vastavalt kokkuleppele parandada tervishoiuteenuseid, tugevdada tervishoiusüsteemide inimressurse ja parandada tervishoiunõudeid.

Artikkel 46

Haridus, kultuur, kultuuride- ja religioonidevaheline dialoog

1. Lepinguosalised lepivad kokku, et soodustavad haridust, sporti ning kultuuride- ja religioonidevahelist koostööd, milles võetakse nõuetekohaselt arvesse nende mitmekesisust, et suurendada üksteisemõistmist ja teadmisi üksteise kultuurist. Selleks toetavad ja soodustavad lepinguosalised oma kultuuriasutuste tegevust.
2. Lisaks lepivad lepinguosalised kokku, et alustavad dialoogi vastastikust huvi pakkuvates küsimustes, mis on seotud haridussüsteemi ajakohastamisega, sealhulgas põhipädevusi puudutavad küsimused ja Euroopa standarditel põhinevate hindamisvahendite väljatöötamine.
3. Lepinguosalised püüavad võtta asjakohaseid meetmeid, et parandada inimestevahelisi kontakte hariduse, spordi ja kultuurivahetuse valdkondades ning religioonide- ja kultuuridevahelist dialoogi ja viia läbi ühisalgatusi erinevates sotsiaal-kultuurilistes valdkondades, sealhulgas koostöö kultuuripärandi säilitamisel seoses kultuurilise mitmekesisusega. Sellega seoses lepivad lepinguosalised kokku, et toetavad jätkuvalt Aasia-Euroopa sihtasutuse tegevust ja ASEMi religioonidevahelist dialoogi.
4. Lepinguosalised lepivad kokku, et konsulteerivad üksteisega ja teevad koostööd asjaomastel rahvusvahelistel foorumitel või organisatsioonides, näiteks UNESCOs, et saavutada ühised eesmärgid ning soodustada kultuurilise mitmekesisuse paremat mõistmist ja austamist. Sellega seoses nõustuvad lepinguosalised toetama 20. oktoobril 2005. aastal vastu võetud UNESCO kultuuri väljendusvormide mitmekesisuse kaitse ja edendamise konventsiooni ratifitseerimist ja rakendamist.
5. Lisaks pööravad lepinguosalised tähelepanu meetmete vastuvõtmisele, mille eesmärk on tugevdada sidemeid nende vastavate asjaomaste asutuste vahel, mis toetavad teabe ja oskusteabe vahetamist ekspertide, noorte ja noorsootöötajate vahel (koolis ja väljaspool kooli) ning kasutavad ära vastavaid programme, näiteks Erasmus Munduse haridus- ja kultuuri-programmi, ja kogemusi, mis lepinguosalised on kõnealustes valdkondades saanud.

Artikkel 47

Statistika

Lepinguosalised lepivad kokku, et kooskõlas Euroopa Liidu ning ASEANi vahel praegu toimuva statistikaalase koostööga, edendatakse statistikaalase suutlikkuse suurendamist, statistiliste meetodite ja tegevuspraktika, sealhulgas statistiliste andmete kogumise ja levitamise ühtlustamist nii, et oleks võimalik kasutada mõlemale poolele vastuvõetaval viisil statistikat, mis käsitleb muu hulgas rahvamajanduse arvepidamist, välismaiseid otseinvesteeringuid, info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat, kaupade ja teenustega kauplemist ja üldisemalt mis tahes muud käesoleva lepinguga hõlmatud valdkonda, mille andmeid on võimalik statistiliselt töödelda, see tähendab koguda, analüüsida ja levitada.

VII JAOTIS

INSTITUTSIOONILINE RAAMISTIK

Artikkel 48

Ühiskomitee

1. Lepinguosalised lepivad kokku moodustada käesoleva lepingu alusel ühiskomitee, mis koosneks mõlema poole kõrgetasemelistest esindajatest, kelle ülesanne on:

- a) tagada käesoleva lepingu nõuetekohane toimimine ja rakendamine;
- b) määrata kindlaks prioriteedid lepingu eesmärkide saavutamiseks;
- c) anda soovitusi lepingu eesmärkide saavutamiseks.

2. Ühiskomitee koguneb tavaliselt vähemalt iga kahe aasta tagant vaheldumisi Filipiinidel ja Euroopa Liidus, vastastikusel kokkuleppel määratud kuupäeval. Lepinguosaliste vahelisel kokkuleppel võidakse kokku kutsuda ka ühiskomitee erakorralisi koosolekuid. Ühiskomitee eesistujaks on lepinguosalised vaheldumisi. Ühiskomitee kohtumiste päevakord määratakse kindlaks lepinguosaliste kokkuleppega.

3. Ühiskomitee moodustab spetsiaalseid töörühmi, kes tegelevad kõikide lepinguga hõlmatud valdkondadega, et abistada ühiskomitee ülesannete täitmisel. Töörühmad annavad igal ühiskomitee koosolekul komiteele oma tegevusest põhjalikult aru.

4. Lepinguosalised lepivad kokku, et ühiskomitee ülesanne on ka tagada lepinguosaliste vahel teatud valdkondades sõlmitud või sõlmitavate lepingute või protokollide nõuetekohane toimimine.

5. Ühiskomitee võtab vastu oma töökorra.

VIII JAOTIS

LÕPPSÄTTED

Artikkel 49

Arendusklausel

1. Lepinguosalised võivad vastastikusel nõusolekul ja ühiskomitee soovitusel käesolevat lepingut laiendada, et suurendada koostööd, sealhulgas täiendades lepingut konkreetset sektorit või tegevust käsitlevate lepingute või protokollidega.

2. Käesoleva lepingu rakendamiseks võivad lepinguosalised esitada soovitusi koostöö laiendamise kohta, võttes arvesse lepingu kohaldamisel saadud kogemusi.

Artikkel 50

Koostöövahendid

1. Lepinguosalised lepivad kokku, et eraldavad käesoleva lepinguga seatud koostööeesmärkide täitmiseks vajalikud vahendid, sealhulgas rahalised vahendid, niivõrd kui nende kummagi vahendid ja eeskirjad seda võimaldavad.

2. Lepinguosalised annavad finantsabi kooskõlas usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõtetega ja teevad koostööd oma finantshuvide kaitsmisel. Lepinguosalised võtavad tõhusaid meetmeid, et ennetada pettusi, korruptsiooni ja mis tahes muud ebaseaduslikku tegevust ning võidelda nende vastu, andes muu hulgas vastastikust abi käesoleva lepinguga hõlmatud valdkondades kooskõlas oma vastavate õigusnormidega. Kõikides lepinguosaliste vahel sõlmitavates täiendavates kokkulepetes või finantsinstrumentides nähakse ette konkreetseid finantskoostöö tingimused, mis hõlmavad kohapealset kontrolli, inspekteerimist ja pettustevastaseid meetmeid, sealhulgas kontrollid, mille viivad läbi Euroopa Pettustevastane Amet (OLAF) ja asjaomased Filipiinide uurimisasutused.

3. Lepinguosalised julgustavad Euroopa Investeerimispanka (EIP) jätkama oma tegevust Filipiinidel vastavalt panga töökorrale ja rahastamiskriteeriumitele, EIP ja Filipiinide vahel alla kirjutatud raamlepingule ning Filipiinide siseriiklikele õigusaktidele.

4. Lepinguosalised võivad laiendada finantsabi koostööle käesoleva lepinguga hõlmatud või sellega seotud valdkondades kooskõlas oma vastavate finantsmenetluste ja vahenditega. Kõnealune koostöö võib vajaduse korral muu hulgas hõlmata suutlikkuse suurendamise ja tehnilise koostöö algatusi, ekspertide vahetust, uuringute läbiviimist, läbipaistvust ja vastutust soodustavate õigus-, täitev- ja regulatiivraamistike kehtestamist ning muid lepinguosaliste vahel kokku lepitud tegevusi, kuid ei pea nendega piirduma.

Artikkel 51

Vahendid

Et hõlbustada käesoleva lepingu raames tehtavat koostööd, lepivad lepinguosalised kokku, et annavad kooskõlas mõlema lepinguosalise siseriiklike õigusaktide ning sisemiste õigus- ja haldusnormidega koostööd ellu viivate ametnike ja ekspertide käsutusse nende ülesannete täitmiseks vajaliku vahendid.

Artikkel 52

Muud lepingud

1. Ilma et see piiraks Euroopa Liidu lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu asjaomaste sätete kohaldamist, ei mõjuta käesolev leping ega selle alusel võetavad meetmed mingil moel lepinguosaliste volitusi teha kahepoolset koostööd või sõlmida vajaduse korral uusi partnerlus- ja koostöölepinguid muu hulgas Filipiinide ja üksikute liikmesriikide vahel.

2. Käesolev leping ei mõjuta asjaomase lepinguosalise poolt kolmandate isikute suhtes võetud või võetavate kohustuste kohaldamist või täitmist.

Artikkel 53

Kohustuste täitmine

1. Lepinguosalised võtavad kõik üld- või konkreetsed meetmed, mis on vajalikud nende käesoleva lepingu kohaste kohustuste täitmiseks. Nad tagavad käesoleva lepingu eesmärkide saavutamise.

2. Kumbki lepinguosaline võib teatada ühiskomiteele mis tahes kõrvalekaldumisest käesoleva lepingu kohaldamisel või tõlgendamisel.

3. Kui üks lepinguosaline leiab, et teine lepinguosaline ei ole täitnud käesoleva lepingu kohast kohustust, võib ta võtta asjakohaseid meetmeid. Enne meetmete võtmist, välja arvatud käesoleva artikli lõikes 5 sätestatud eriti pakilistel juhtudel, esitab ta ühiskomiteele kogu asjakohase teabe, mida on vaja olukorra põhjalikuks uurimiseks, et leida lepinguosalistele vastuvõetav lahendus.

4. Meetmete valimisel tuleb eelistada neid, mis segavad käesoleva lepingu toimimist kõige vähem. Meetmetest teatatakse viivitamata teisele lepinguosalisele ja teise lepinguosalise taotlusel arutatakse neid meetmeid ühiskomitees.

5. Lepinguosalised lepivad kokku, et käesoleva lepingu nõuetekohaseks tõlgendamiseks ja kohaldamiseks tähendab käesoleva artikli lõikes 3 nimetatud mõiste „eriti pakilised juhud“ juhtumeid, mil lepingu üks osaline rikub oluliselt lepingut. Käesoleva lepingu oluliseks rikkumiseks peetakse:

- a) käesolevast lepingust lahtiütlemist, mis ei ole rahvusvahelise õiguse üldnormide kohaselt lubatud; või
- b) artikli 1 lõikes 1 ja artikli 8 lõikes 2 sätestatud lepingu oluliste osade rikkumist.

Enne eriti pakilisel juhul meetmete võtmist võib lepinguosaline taotleda erakorralist kohtumist teise lepinguosalisega. Sellise taotluse esitamisel korraldatakse 15 päeva jooksul, kui lepinguosalisel ei lepi kokku muus ajavahemikus, mis ei tohi ületada 21 päeva, kohtumine, et uurida olukorda põhjalikult ja leida lepinguosaliste jaoks vastuvõetav lahendus.

Artikkel 54

Lepinguosaliste määratlus

Käesolevas lepingus tähistab mõiste „lepinguosalisel“ ühelt poolt liitu või selle liikmesriike või liitu ja selle liikmesriike vastavalt nende volitustele ning teiselt poolt Filipiini Vabariiki.

Artikkel 55

Territoriaalne kohaldatavus

Käesolevat lepingut kohaldatakse ühelt poolt Euroopa Liidu lepinguga hõlmatud territooriumil vastavalt kõnealuses lepingus sätestatud tingimustele ja teiselt poolt Filipiinide territooriumil.

Artikkel 56

Teated

Vastavalt artiklile 57 esitatavad teated edastatakse diplomaatiliste kanalite kaudu vastavalt Euroopa Liidu Nõukogu peasekretärile ja Filipiinide välisministeeriumile.

Artikkel 57

Jõustumine ja kehtivusaeg

1. Käesolev leping jõustub selle kuu esimesel päeval, mis järgneb kuupäevale, mil viimane lepinguosaline on teatanud vajalike juriidiliste menetluste lõpuleviimisest.
2. Käesolev leping kehtib viis aastat. Lepingut pikendatakse automaatselt ühe aasta kaupa, kui üks lepinguosaline ei teavita teist lepinguosalist kuus kuud enne aasta lõppu kirjalikult oma kavatsusest mitte pikendada käesolevat lepingut.
3. Kõik muudatused tehakse lepingusse lepinguosaliste vahelisel kokkuleppel. Kõik muudatused jõustuvad vastavalt käesoleva artikli lõikele 1 ainult pärast seda, kui viimane lepinguosaline on teavitanud teist kõikide vajalike formaalsuste täitmisest.
4. Lepinguosaline võib käesoleva lepingu tühistada, esitades teisele lepinguosalisele kirjaliku teate sooviga tühistada käesolev leping. Tühistamine jõustub kuus kuud pärast seda, kui teine lepinguosaline on teate kätte saanud. Tühistamine ei mõjuta kokkulepitud või poolelilolevaid projekte, mida vastavalt käesolevale lepingule alustati enne tühistamist.

Artikkel 58

Autentne tekst

1. Käesolev leping koostatakse kahes eksemplaris bulgaaria, eesti, hispaania, hollandi, inglise, itaalia, kreeka, leedu, läti, malta, poola, portugali, prantsuse, rootsi, rumeenia, saksa, slovaki, sloveeni, soome, taani, tšehhi ja ungari keeles, kusjuures kõik tekstid on võrdselt autentsed.
2. Läbirääkimised käesoleva lepingu üle toimusid inglise keeles. Kõikidest tekstis esinevatest keelelistest erinevustest teatakse ühiskomiteele.

Съставено в Пном Пен на единадесети юли две хиляди и дванадесета година.
Hecho en Phnom Penh el día once de julio del año dos mil doce.
V Phnompenhu dne jedenáctého července dva tisíce dvanáct.
Udfærdiget i Phnom Penh, den ellefte juli to tusind og tolv.
Geschehen zu Phnom Penh am elften Juli zweitausendzwoölf.
Kahe tuhande kaheteistkümnenda aasta juulikuu üheteistkümnendal päeval Phnom Penhis.
Έγινε στην Πνομ Πενχ την ενδεκάτη Ιουλίου του έτους δύο χιλιάδες δώδεκα.
Done at Phnom Penh on the eleventh day of July in the year two thousand and twelve.
Fait à Phnom Penh le onze juillet deux mille douze.
Fatto a Phnom Penh addì undici luglio duemiladodici.
Pnompeṇā, divi tūkstoši divpadsmitā gada vienpadsmitajā jūlijā.
Priimta Pnompenyje du tūkstančiai dvyliktą metų liepos vienuoliktą dieną.
Kelt Phnom Penh-ben, a kétezer-tizenkettedik év július havának tizenegyedik napján.
Magħmul fi Phnom Penh fil-ħdax-il jum ta' Lulju fis-sena elfejn u tnax.
Gedaan te Phnom-Penh, elf juli tweeduizend twaalf.
Sporządzono w Phnom Penh dnia jedenastego lipca roku dwa tysiące dwunastego.
Feito em Pnom Pene, aos onze dias do mês de julho de dois mil e doze.
Întocmit la Phnom Penh la data de unsprezece iulie a anului două mii doisprezece.
V Phnom Penh jedenásteho júla dvetisícdivanásť.
V Phnom Penhu, enajstega julija leta dva tisoč dvanajst.
Tehty Phnom Penhissä yhdenentoista päivänä heinäkuuta vuonna kaksituhattakaksitoista.
Utfärdat i Phnom Penh den elfte juli tjugohundratolv.

Voor het Koninkrijk België
Pour le Royaume de Belgique
Für das Königreich Belgien

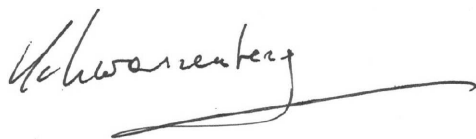
Deze handtekening verbindt eveneens de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Cette signature engage également la Communauté française, la Communauté flamande, la Communauté germanophone, la Région wallonne, la Région flamande et la Région de Bruxelles-Capitale.

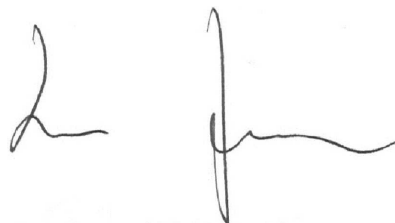
Diese Unterschrift bindet zugleich die Deutschsprachige Gemeinschaft, die Flämische Gemeinschaft, die Französische Gemeinschaft, die Wallonische Region, die Flämische Region und die Region Brüssel-Hauptstadt.

За Република България

Za Českou republiku

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'J. Dienstbier', with a long horizontal stroke extending to the right.

På Kongeriget Danmark vegne

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'L. Løkke Rasmussen', with a long horizontal stroke extending to the right.

Für die Bundesrepublik Deutschland

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Angela Merkel', with a long horizontal stroke extending to the right.

Eesti Vabariigi nimel

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Urmas Paet', with a long horizontal stroke extending to the right.

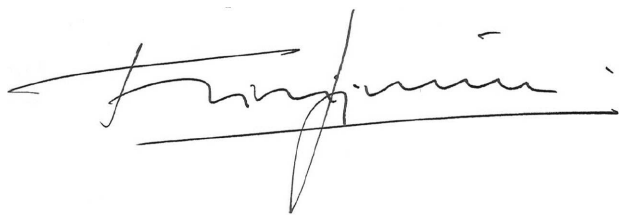
Thar cheann Na hÉireann
For Ireland

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Enda Kenny', with a long horizontal stroke extending to the right.

Για την Ελληνική Δημοκρατία

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Kostas Karamanlis', with a long horizontal stroke extending to the right.

Por el Reino de España

Pour la République française

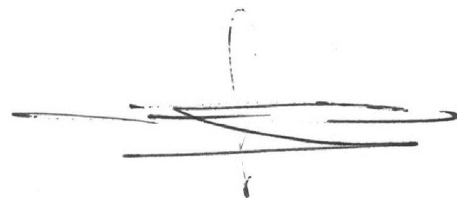
Per la Repubblica italiana

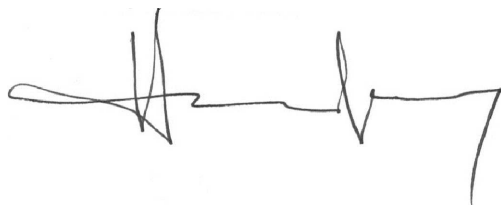
Για την Κυπριακή Δημοκρατία

Latvijas Republikas vārdā –

Lietuvos Respublikos vardu

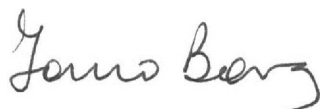

Pour le Grand-Duché de Luxembourg

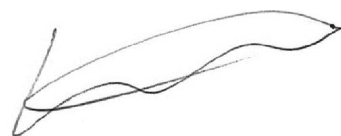
A Magyar Köztársaság részéről

Għal Malta

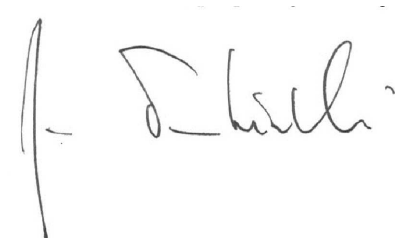
Voor het Koninkrijk der Nederlanden

Für die Republik Österreich

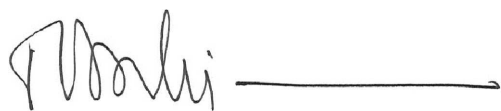
W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

Pela República Portuguesa

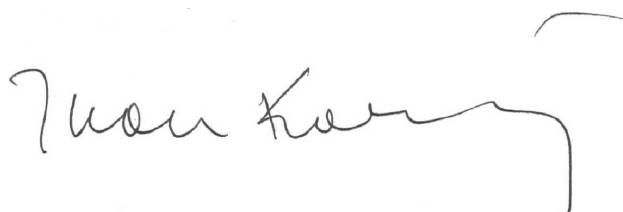
Pentru România

Za Republiko Slovenijo

Za Slovenskú republiku

Suomen tasavallan puolesta

För Republiken Finland

För Konungariket Sverige

For the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland

За Европейския съюз
Por la Unión Europea
Za Evropskou unii
For Den Europæiske Union
Für die Europäische Union
Euroopa Liidu nimel
Για την Ευρωπαϊκή Ένωση
For the European Union
Pour l'Union européenne
Per l'Unione europea
Eiropas Savienības vārdā –
Europos Sąjungos vardu
Az Európai Unió részéről
Għall-Unjoni Ewropea
Voor de Europese Unie
W imieniu Unii Europejskiej
Pela União Europeia
Pentru Uniunea Europeană
Za Európsku úniu
Za Evropsko unijo
Euroopan unionin puolesta
För Europeiska unionen

C. M. A.

For the Republic of the Philippines

[Signature]
